

Kommunstyrelsen
YttrandeKulturdepartementet
Ku2023/01093Handläggare:
Rafael Myncke, Martina Bruzelius

Yttrande över betänkandet Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

En långsiktig och hållbar finansieringsmodell för både befintliga och nya kulturinstitutioner och -verksamheter är avgörande för att främja kulturell mångfald och utveckling i kulturens ekosystem med syfte att ge alla konstarter utrymme.

Uppsala kommun gör idag och har gjort stora satsningar inom konst- och kulturområdet. Statsbidrag till detta verksamhetsområde förstärker Uppsala kommuns förmåga att erbjuda högkvalitativa och mångsidiga konst- och kulturupplevelser till invånare och besökare. I dagens kultursamverkansmodell tar Uppsala stadsteater AB, för vilken Uppsala kommun är huvudman, årligen emot statsbidrag som en av dessa viktiga kulturinstitutioner som når en publik långt utanför kommunens geografiska gränser. Uppsala kommun har sedan 1995 utvecklat ett konstmuseum av regional betydelse. Kommunen har även sedan början av 2000-talet byggt upp en helt ny kulturverksamhet inom ramen för Uppsala Konsert & Kongress AB med fokus på högkvalitativa musikupplevelser. Även dessa båda kulturinstitutioner attraherar många besökare från resten av länet. Uppsala kommun har även valt att satsa på verksamheter inom ramen för det fria konst- och kulturlivet. Kommunen tillämpar enprocentsregeln för investeringar i offentlig konst vilket mot bakgrund av kommunens kraftiga expansion har inneburit mycket stora satsningar i konst i offentlig miljö. Uppsala kommun noterar samtidigt att det statliga stödet inte har ökat i samma omfattning som Uppsala kommuns satsningar.

Uppsala kommun ställer sig positivt till förslagen i stort vad gäller möjligheten att som kommun ta ett större ansvar och få en tydligare roll i dialog och samverkan med staten på kulturområdet. Även betänkandets målsättningar om förenklade arbetsätt och minskad administration till förmån för utveckling genom faktisk konkret verksamhet går i linje med Uppsala kommuns arbete såväl på kulturområdet som inom andra verksamhetsområden.

Nedan kommenteras de delar i betänkandet där Uppsala kommun har synpunkter på förslagen.

Betänkandet föreslår en ny lag om samverkan mellan stat, region och kommun inom kulturområdet, vilken öppnar för regioner och vissa kommuner att fördela statsbidrag. Enligt förslaget skulle Uppsala kommun vara en av dessa kommuner som huvudman till Uppsala stadsteater. Uppsala kommun välkomnar en ökad och mer likvärdig samverkan mellan stat, region och kommun, samt ser positivt på möjligheten att som kommun fördela statsbidrag samt att basfinansieringen för kulturinstitutionerna värnas. Det är viktigt att det är en fullfinansierad modell som införs. Att fördela statsbidrag är en uppgift Uppsala kommun är villig att åta sig men vill påminna om att detta varit statligt finansierad och att det därmed inte är rimligt att ekonomisk kompensation för övertagande av hantering inte medföljer.

Uppsala kommun ser även positivt på att de konst- och kulturområden inom vilka statsbidrag kan fördelas beskrivs mer generellt samt att förslaget öppnar för att fördela medel till helt nya områden. Uppsala kommun har tidigare lyft vikten av att fler kulturinstitutioner får ta del av statsbidrag inom kultursamverkansmodellen. För att möjliggöra önskad dynamik i modellen behöver därför medel tillföras då prioriteringar mellan befintlig verksamhet, t.ex. etablerade kulturinstitutioner, och ny kulturverksamhet annars måste göras vilket riskerar att önskad dynamik uteblir. Att fördelningen av statsbidrag för löpande verksamhetsbidrag föreslås utgå från historiska nyckeltal ökar den risken.

Betänkandet föreslår att på sikt samla de riktade statsbidragen inom kulturområdet till kommunerna genom ett särskilt sektorsbidrag, benämnt "kulturpåsar". De riktade statsbidragen är ett uppskattat stöd och förenklingar i ansökan och redovisning har gjorts under de senaste åren. Uppsala kommun ser positivt på möjligheten till en ökad förutsägbarhet samt sammanhållen hantering och fördelning av riktade statsbidrag inom kulturområdet på kommunal nivå. Det är viktigt att det nya systemet inte medför ökad administration eller mindre medel för kommunen och därför är det viktigt att tydliggöra hur detta är tänkt att fungera i praktiken. En förenklad redovisning får inte heller minska möjligheten att exempelvis följa upp hur medel fördelas för barnkultur i framtiden utan bör istället möjliggöra det bättre än idag. På vilka grunder de riktade statsbidragen beräknas och hur de grunderna ses över behöver förtydligas, t.ex. om befolkningssammansättningen förändras. De riktade statsbidragens storlek har också varierat över tid. Uppsala kommun ser också en risk för minskade incitament till samverkan, mellan kommuner både regionalt och nationellt, om statsbidrag tilldelas direkt till kommuner.

Betänkandet föreslår även ett nytt statsbidrag för långsiktiga samverkansinsatser mellan kommuner, regioner och staten, samt att de tidsbegränsade regionala utvecklingsbidragen bibehålls och förs in i modellen. Uppsala kommun ser positivt på förslaget men det behöver förtydligas vilken typ av verksamhet det nya statsbidraget är avsett att finansiera. Uppsala kommun vill även här understryka vikten av en fullfinansierad modell för att både säkerställa basfinansiering och förstärka möjligheten till utveckling.

Att i den föreslagna lagen även ställa krav på den part som fördelar statsbidrag att visa hur den konstnärliga friheten respekteras är positivt, men Uppsala kommun menar att hur formerna för detta ska göras inte bör överlämnas till respektive part utan tydligare vägledning behöver tas fram för att säkerställa enhetlig tillämpning.

Uppsala kommun välkomnar förslaget att kulturplaner ersätts med kultursamverkansplaner med fokus på konkreta utvecklingsinsatser. En stärkt politisk dialog mellan kommun och stat inom kulturområdet är positivt samt med en ansvarig myndighet som stödjer detta. Vem som beslutar om kultursamverkansplanerna och hur en löpande uppdatering av planerna ska fungera behöver dock beskrivas tydligare.

Uppsala kommun ser positivt på förslaget att samla och förenkla den löpande uppföljningen och lägga större fokus på effekt- och resultatuppföljning. Dessa förändringar får dock inte medföra att tillgången till data som kommuner och regioner idag kan använda för verksamhetsuppföljning, analys och verksamhetsutveckling försämras. Konsekvenserna av en eventuell förändrad redovisning behöver analyseras närmare för att undvika risker.

Uppsala kommun noterar att gestaltad livsmiljö föreslås inkluderas i kultursamverkansmodellen. Området saknar en tydlig koppling till det aktuella utredningsuppdraget. Eftersom området är så pass omfattande är en mer ingående utredning och utvecklade förslag nödvändiga för att kunna bedöma konsekvenserna av förslaget.

Uppsala kommun delar också bedömningen att de estetiska ämnena i grundskolan och gymnasiet bör tillmätas större vikt, men anser att det även här saknas en tydlig koppling till det aktuella utredningsuppdraget. Även detta område förtjänar en separat utredning med åtgärdsförslag.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling
Ordförande

John Hammar
Sekreterare